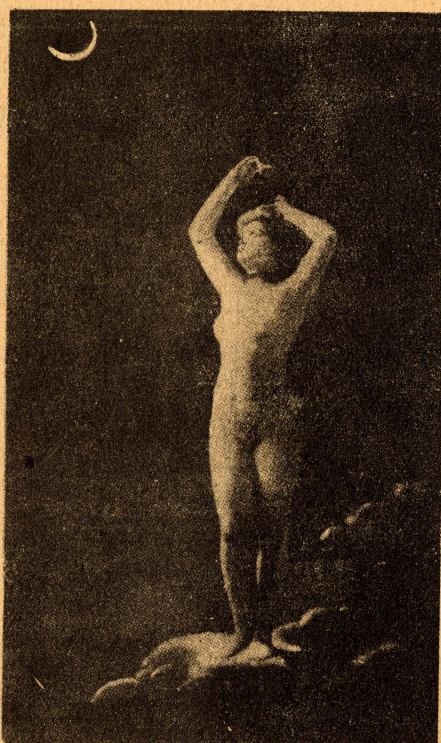

LES MERAVELLES DEL CEL

La lluna, la pruna
vestida de dol
son pare li pega
sa mare no vol...

(Del folklore popular)

Saló de París 1889
ASTRE DE LA NIT
(Quadre de S. de Belzún)

A MANERA DE PREAMBUL

Nosaltres no som, com pot pensar algun maliciós, ni llunàtics ni romàntics, però la lluna ens agrada i avui, aprofitant que estem de bona lluna, en volem dir quatre mots amb la sana intenció d'enllustrar una mica els lectors continuant la tasca que ens hem imposat de divulgació cultural i científica.

Aquesta estimació que sentim per la lluna no ens fa perdre el seny ni hi ha cap perill que esdevingui adoració fanàtica com la que senten per l'astre lluminós els salvatges i altres races inferiors, com els poetes i altra gent de mals costums.

QUATRE MOTS DEFINIDORS

La lluna és un astre o satèl·lit de la terra que enllumena quan està de nit sobre l'horitzó.

No cal dir que per als lectors un xic iniciats ja n'hi ha ben bé prou amb això i no cal dir tampoc que ens referim a la lluna del cel i no a la lluna dels armaris de lluna ni a les llunes que fa el caldo de l'olla quan és com ha d'ésser.

Aquesta indicació la fem d'un cop per sempre, puix que tot el molt que sabem i ara volem dir es sobreentén, ja que fa referència a la lluna de debò.

Ara, parlarem de la lluna...

com els enamorats

FASES DE LA LLUNA

La lluna volta al redós de la terra i se'ns presenta formant fases, és a dir, unes vegades completament enllumenada, altres en forma creixent o minvant i d'altres d'aquella manera que els astròlegs en diuen mitja lluna. És fàcil per altra banda adonar-se dels aspectes successius de la lluna pel seu moviment al voltant de la terra.

Ell, a menys que els que se la miren no estiguin a la lluna, com sol dir-se dels que baden o que no estiguin a la lluna pròpiament dita com a tals veïns del satèl·lit esmentat.

Això no vol dir ni molt menys que nosaltres afirmem que a la lluna hi hagi veïns, ja ens en guardarem ben bé proud de fer afirmacions tan aventurades.

Però Anaxàgoras diuen que considerava amb tot que la lluna és molt semblant a la terra i que té valls i muntanyes, i àdhuc feixistes i comitès i tota la mandanga.

FRASES DE LA LLUNA

A més de les fases que ja hem apuntat, la lluna té també moltes i molt diverses frases fetes al seu voltant.

Es diu, per exemple:

«Estar de mala lluna», cosa que tothom sap de sobres el què vol dir.

Es allò que els passa als cobradors del tramvia, posem per cas, quan hom vol pagar amb un bitllet i no hi ha canvi, que és gairebé sempre.

Es diu també: «Quedar-se a la lluna de València», que és com aquell que es posa dels últims a la cua del tabac.

Es diu: «Quina lluneta fa» quan hom no sap que dir. I es diuen milers de frases que renunciem a transcriure, però no volem resistir la temptació de copiar-ne una de l'Enciclopèdia Espasa, que és d'on ho copiem gairebé tot i que és una perla, una veritable troballa. Diu així:

«Estar hermosa como la luna» aplicase mucho a toda criatura her-

mosa y especialmente a la Virgen María.»

Què tal?

Es d'aquelles coses tan bones que, traduïdes al català, perden tota la gràcia.

GALILEU I LA LLUNA

Molta gent deu preguntar-se intrigada (hi ha tan poca cultura) per què el carrer de Galileu es diu el carrer de Galileu i més ara que ja no queda cap carrer que es digui com es deia abans.

Nosaltres volem aclarir, aprofitant l'avinentesa, que el carrer de Galileu porta aquest nom, si és que no l'han canviat encara, perquè Galileu fou el primer astròleg que posà l'ull sobre la lluna quan allà per les primeries del segle XVII va inventar el telescopí.

A més la deixà com aquell que diu retratada, puix que fou el primer que en féu un croquis.

El primer que la retratà de debò, però, fou Drapes, a Nova York, el 1840.

ALTRES ROMANÇOS SOBRE LA LLUNA

Abans no en fes aplicació Newton de la llei de la gravitació universal al moviment de la lluna, se sabia ja que pot considerar-se com a elíptic del que els elements en són variables.

La lluna ha estat objecte d'observació més o menys profana molt abans que Galileu li posés l'ull a sobre l'ull del telescopí. Encara avui l'adoren moltes tribus salvatges.

Les divisions del temps en mesos i setmanes tenen les fases de la lluna per origen remotíssim, encara que no se n'hagin assabentat fins ara els que cobren els dissabtes i els dies de fi de mes.

LA LLUNA I EL PROBLEMA DE LA UNITAT

A remarcar un detall d'innegable oportunitat.

Un comitè de la British Association fou designat per a unificar la nomenclatura de la lluna, però cal

reconèixer i que ho sàpiguen aquells que s'omplen la boca dient que tot temps passat fou millor, que les conclusions d'aquell comitè no varen prevaldre.

Sembla mentida com passa el temps! I com passa en val

CIENCIA I SUPERSTICIO DE LA LLUNA

Tot això que hem dit és, si fa no fa, allò que se sap del cert sobre la lluna. Epl, si treieu aquells quatre saviassos astròlegs que s'obliden el paraiçues al primer tramvia que agafen.

Però fora d'aquestes comptades persones que viuen a la lluna, la resta saben tan poc com nosaltres.

Això en allò que fa referència a veritats confirmades per la ciència. Ara en el camp de la superstició hi ha més verd a rumiar i nosaltres no volem privar els lectors d'aquestes suculències, malgrat que només siguin teòriques.

SOPARS DE DURO SOBRE LA LLUNA

Sobre la lluna s'expliquen molts sopars de duro que són els únics que de preu tan mòdic poden explicar-se en aquests temps.

Nosaltres en reportarem uns quants:

Diu que els ciutadans de la tribu dels Arunta (Austràlia) expliquen que en temps de l'Alcheringa, un home-oposum, portava la lluna a l'escut quan anava a caçar les bèsties de les quals s'alimentava.

Un dia, per caçar un oposum que es trobava entre les branques d'un arbre, deixà a terra l'escut i la lluna que li fou robada per un lladregot que es féu escàpol fent el badoc. Quan l'home-oposum s'adonà de la treta maleï a grans udols el pispa demanant que la lluna no li fos útil, que li marxés dels dits i pugés al cel per a enllumenar les nits.

Però si us costa de creure aquest, ací va aquest altre:

Diuen que durant els eclipsis, els Geneis del Perú disparen sagetes contra el sol amb el propòsit de matar la bèstia que ells creuen que es baralla amb la lluna.

Pel contrari les tribus índies de l'Orinoco encenen fogueres com si fossin mers valencians o alicantins que és una altra manera discreta d'ésser valencià, durant els eclipsis, puix que creuen (beneïts!) que si s'exhaurís el foc de la llum, s'acabaria tot el foc de la terra menys el que aquesta bola (la terra) porta ocult a les entranyes.

Però encara n'hi ha un que fa riure més.

Els ciutadans de la tribu d'Algonquina pensen que la lluna s'apaga quan agafa el seu filllet al braç, sens dubte per donar-li el pit (ja n'hi ha, d'optimistes)...

Un jesuïta diu que va demanar tot reticent als esmentats salvatges:

—Si la lluna té un filllet, vol dir que es deu haver casat?

—També pot ésser un fill jesuïta —diu que li respongueren els indis.

El jesuïta prou que ho devia entendre, però com que estava en missió oficial es va quedar allà.

Com tants altres fills de lluna contemporanis!

MITOLOGIA I TOT

Els romans besavis del foll Mussolini, llançaven teles enceses i tocaven trompes, olles i perols fent un gran xivarri per tal d'evitar que es barallessin el sol i la lluna, cosa a la qual atribuïen de «civilon» considerat com la imatge vera de l'ànima d'Osiris i nascut d'una vaca collectivitzada que diuen que fou fecundada (vostés ja m'entenen) per una divina influència de la lluna...

Però valdrà més que pleguem perquè la cosa s'embruta...

Pere Galland

Nota de la R.—Ah!... Se'ns oblidava de dir que de vegades la lluna té «gandufa».

